

Advies deelneming partijen aan onderhandelingen voor een nieuw college van Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen, periode 2019 – 2023.

De opdracht.

Op donderdag 21 maart 2019 is mij door de fractie van GroenLinks, zijnde de grootste partij na de verkiezingen van 20 maart, gevraagd op te treden als informateur in de Provincie Groningen. De opdracht luidde als volgt: "Nodig alle partijen uit om te verkennen met welke partijen we mogelijk een groene, sociale en progressieve coalitie kunnen vormen die wil werken op basis van vertrouwen en elkaar gunnen".

Het advies.

Op basis van de gevoerde gesprekken ben ik tot de conclusie gekomen dat er voor een stabiele coalitie minimaal 6 partijen nodig zijn. Op grond van de door de 13 politieke partijen uitgesproken voorkeuren zijn meerdere coalities realiseerbaar met als meest constante de volgende vijf partijen: GroenLinks, PvdA, CU, CDA en D66. Nadere gesprekken hebben de informateur tot de conclusie gebracht dat een samenstelling van deze partijen samen met de VVD om een aantal redenen de voorkeur verdient om als eerste coalitiemogelijkheid te worden onderzocht. Deze zes partijen worden door alle 13 partijen het vaakst genoemd als collegepartij; deze zes partijen benoemen elkaar onderling nagenoeg allemaal als coalitiepartner en deze samenstelling leidt tot een meerderheid met voldoende comfort in Provinciale Staten (25 zetels). Het klimaatakkoord en de daaruit voortvloeiende opgaven voor onze provincie worden door deze partijen onderschreven en kan als basis dienen voor de transitie op diverse terreinen, waaronder de landbouw, economie en energievoorziening in Groningen. Enkele onmiskenbare programmatische verschillen zullen zeker leiden tot stevige onderhandelingen maar deze heb ik tijdens de gesprekken zeker niet ervaren als onoplosbaar. Sterker nog, er is in de basis veel bereidheid tot het zoeken naar compromissen. Ik herken dan ook op voorhand geen brekpunten.

Ik adviseer daarom dan ook om onderhandelingen te starten met deze zes partijen: GroenLinks, PvdA, CU, VVD, CDA en D66 onder leiding van een externe formateur. Het heeft de nadrukkelijke voorkeur om de onderhandelingsgesprekken te laten voeren door de beoogd fractievoorzitters en kandidaat Gedeputeerden.

Verantwoording van de werkwijze.

Als informateur heb ik mijn opdracht ruim geïnterpreteerd en de begrippen gunnen en vertrouwen centraal gesteld in al mijn gesprekken met de verschillende partijen. De eerste ronde gesprekken was vooral uitnodigend bedoeld met steeds dezelfde inhoud: hoe wordt de verkiezingsuitslag uitgelegd, wat betekent deze uitslag voor de verhouding in de Staten, hoe wordt de eigen rol hierin gezien en welke positie wordt geambieerd. Verder is gevraagd naar de voorkeurscoalitie, welke thema's aandacht verdienen en of er aanvullend wensen waren t.a.v. de politieke praktijk. Daarbij is nadrukkelijk rekening gehouden met nieuwe partijen in de

Staten en de ongelijkheid m.b.t. ervaring. Belangrijke conclusie na de eerste ronde was dat er feitelijk geen blokkades werden opgeworpen tussen partijen los van uiteraard onverenigbare standpunten. Een drietal partijen gaf aan om op basis van het aantal zetels of de uitslag in deze fase af te zien van deelname aan collegeonderhandelingen.

De tweede ronde gesprekken is opnieuw gehouden met alle 13 gekozen partijen, zij het dit keer met inhoudelijke accentverschillen, afhankelijk van de gekozen positie. Reden hiervoor was meervoudig: reflectie geven op datgene wat anderen hadden gezegd over de betreffende partij, het delen van overeenkomsten of juist verschillen m.b.t. de voorkeurscoalitie en inzoomen op programmatische verschillen onderling. Ook werd er nuance gezocht in de voorkeurscoalities. Een aanvullende aanleiding was het feit dat de wens van de SP om in dit stadium een coalitie te formeren “buiten hen om” halverwege de eerste ronde gesprekken publiek bekend werd en niet alle partijen toen in staat waren geweest hierop te anticiperen. Dit heeft echter niet tot grote wijzigingen geleid. Ook in deze gespreksronde hebben vertrouwen, elkaar gunnen en bestuursstijl veel aandacht gehad. Vertrouwen kreeg een diepere lading: binnen GS, binnen de coalitie, tussen GS en PS, tussen oppositie en coalitie, tussen provincie en gemeenten, tussen Provincie en Rijk maar vooral ook vertrouwen van en in de inwoners van onze provincie. Met de vijf meest genoemde coalitiepartijen GroenLinks, PvdA, CU, CDA en D66 is aanvullend gesproken over de verschillen tussen de mogelijke zesde coalitiepartners.

Op basis van beide gespreksrondes heb ik de conclusie getrokken dat de in het advies genoemde samenstelling het meest recht doet aan alle gemaakte opmerkingen, op het meeste draagvlak kan rekenen in de staten en inhoudelijk het meeste perspectief biedt op een werkbare (solide) samenwerking. Daarbij adviseer ik om voor de onderhandelingsfase een externe formateur aan te wijzen als procesbegeleider. Zij/hij kan zonder partij- of eigenbelang het goede verloop bevorderen van de volgende stap: het smeden van een pluriform gezelschap tot een hecht college dat samen doelen stelt en op basis van vertrouwen en elkaar gunnen aan de slag wil. Ik heb er tenslotte bij de partijen op aangedrongen om vanaf de start van het onderhandelingsproces hun beoogde fractievoorzitters en kandidaat gedeputeerden aan de gesprekken deel te laten nemen. Zo zijn alle hoofdrolspelers voor de uitvoering van het uiteindelijke coalitie akkoord bekend en betrokken bij proces en inhoud. Dit creëert gelijkwaardigheid tussen partijen, bevordert de teamgeest en de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat.

Aanvullende adviezen.

Als informateur rond ik mijn opdracht af met het overhandigen van mijn advies aan GroenLinks. Echter niet zonder daar enkele aanvullende adviezen aan toe te voegen die in mijn ogen medebepalend zijn voor een succesvolle nieuwe staten- en collegeperiode. Deze adviezen zijn meermalen gehoord in de gesprekken met uiteenlopende partijen en m.i. waardevol genoeg om hier te vermelden:

- Bespreek in de volgende fase de gewenste bestuursstijl van het college zowel richting het Rijk als de verschillende gemeenten en belangenorganisaties.
- Formuleer voor de onderhandelingen over de doelen bij diverse majeure opgaven wat gemeenschappelijk wordt verstaan onder het begrip “draagvlak”.
- Beperk de provinciale opgaven niet tot de kerntaken van de Provincie maar ondersteun gemeenten in het onderhouden van sociale, culturele en sportieve voorzieningen, wonen, winkelen en bereikbaarheid. Onze provincie kent grote uitdagingen die zich niet

beperken tot het aardbevingsgebied. Het leefbaarheidsbeleid moet krachtig worden voortgezet.

- De in de vorige bestuursperiode ingezette trend om voorstellen en moties ongeacht herkomst van coalitie- of oppositiepartij op inhoud en waarde te beoordelen moet worden voortgezet, of liever: *“mag nog wel ietsje meer”*. Probeer de route langs het breukvlak van oppositie en coalitie waar mogelijk te voorkomen. Biedt ruimte en vrijheid binnen de coalitie om de fracties in de Staten voluit hun kader stellende en controlerende rol te laten vervullen.
- Voorkom een dichtgetimmerd collegeprogramma. In een veranderende wereld weet je niet op voorhand wat er de komende 4 jaar op je af komt.
- Erken het verschil in ervaring en kennis van de huidige gedeputeerden en “nieuwkomers” en laat dit geen belemmering zijn voor de vorming van een eensgezind nieuw college.
- Zet de doelen die je wilt bereiken voorop: de weg ernaar toe biedt ruimte om tot elkaar te komen. De energietransitie kan daarbij worden gezien als overkoepelend thema, waar de doelstellingen voor andere opgaves als economie en landbouw en de bereikbaarheid van kunnen worden afgeleid.
- Er is een grote bereidheid tot het voeren van een constructieve oppositie: om elkaar te vinden op inhoud. Van het nieuwe college mag worden verwacht hier ruimte aan te geven en het vinden van andere meerderheden dan langs de breuklijn van coalitie-oppositie, niet in de weg te staan.

Dank.

Ik dank zonder uitzondering alle partijen om hun openhartige en constructieve inbreng tijdens de verschillende gesprekken. Ik heb die als zeer bijzonder ervaren.

Tenslotte mijn dank aan alle betrokkenen voor het vertrouwen in mij geschonken. Ik vond het een eer het te mogen doen.

9 april 2019

Mario Post, informateur.